

Ключевые слова: банковский кредит, микрокредитование, инструменты кредитования, универсальная кредитная карточка, овердрафт, предпринимательская деятельность, малый и средний бизнес, кредитный мониторинг, этапы кредитования, рынок микрокредитов, микробизнес, программа микрокредитования.

It was established that reinforcement of microloan development in Ukraine requires a complex approach. Its main components are: simplification of the mechanism of getting microloans, improvement of legislation, state support, development of the state program, application of new technologies. Implementation of the mentioned above measures facilitates the increase of microcredit amounts while financing business activity.

Key words: bank loan, microloan, crediting tools, all-purpose credit card, overdraft, business activity, small and medium-sized business, loan monitoring, loan stages, microloan market, micro-business, microloan program.

УДК: 336.025

РЕСУРСНІ ПЛАТЕЖІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**С.А. ВЛАСЮК, кандидат економічних наук
Д.В. СОРОКА**

Розглянуто сучасний стан ресурсного оподаткування України, основні проблеми та шляхи вдосконалення ресурсних платежів, а також проаналізовано їх вплив на дохідну частину зведеного бюджету Уманської ОДП.

Україна як незалежна країна обрала багатовекторний шлях розвитку, що в кінцевому етапі не принесло їй жодних дивідендів. Цей недолік проявляється майже в усіх аспектах нашого життя, але ніде він не відіграє такого вирішального значення як в економіці країни. Чимало можна говорити про те, що це є загалом наслідком радянської системи управління і зокрема перехідної економіки на шляху побудови вільного ринкового суспільства. Але зважаючи на успішність реформ наших країн-сусідів можна констатувати що 21 рік незалежного існування був використаний не надто ефективно.

Перехід на засади сталого розвитку вимагає розробки та впровадження дієвого механізму формування та використання фондів, що створюються з метою фінансування заходів щодо охорони та відновлення природних ресурсів.

Методика досліджень. Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблематики моніторингу адміністрування ресурсних платежів в системі оподаткування України. При проведенні дослідження використано метод логічно-аналітичного

узагальнення, спостереження, типізації, порівняння та групування.

Результати досліджень. Передусім це стосується структури нашого виробництва, та зокрема експорту, яка з часу здобуття незалежності так по цей день майже не змінилася. Тому внаслідок відсутності якісних змін у економіці маємо ситуацію за якої протягом двох десятиліть не рухаємось по «виробничій драбині». Першопричиною цього є відсутність підвищеного оподаткування старих галузей економіки з метою розвитку нових більш капітало- і наукоємних. Звичайно можна зауважити що українські підприємства виробляють ракетносії, літаки та інші високотехнологічні товари, але з стрімким розвитком технологій дані підприємства у відсутності ефективної державної підтримки стають все менш конкурентоспроможними. Натомість Україна значну увагу приділяє вирішенню проблем переважно застарілих виробництв металургійної і хімічної галузей [1]. Такі енерго- і ресурсномісткі виробництва з переважно низькими показниками доданої вартості готової продукції одержують знижки на ресурси та щедрі дотації від уряду. Парадоксальність цієї ситуації полягає в тому, що більшість власників цих підприємств в період економічного піднесення отримуючи за рахунок сприятливої економічної кон'юнктури і низької собівартості (переважно за рахунок дешевої робочої сили і ресурсів) значні прибутки не надто витрачалися на переоснащення старого обладнання на більш ефективніше.

Яскравим прикладом цього є використання деякими металургійними підприємствами для виплавки металу доменних печей, які значно поступаються в ефективності мартенівським, не кажучи вже про сучасні дугові сталеплавильні печі надвисокої потужності. Підтверджує зазначені твердження рисунок 1.

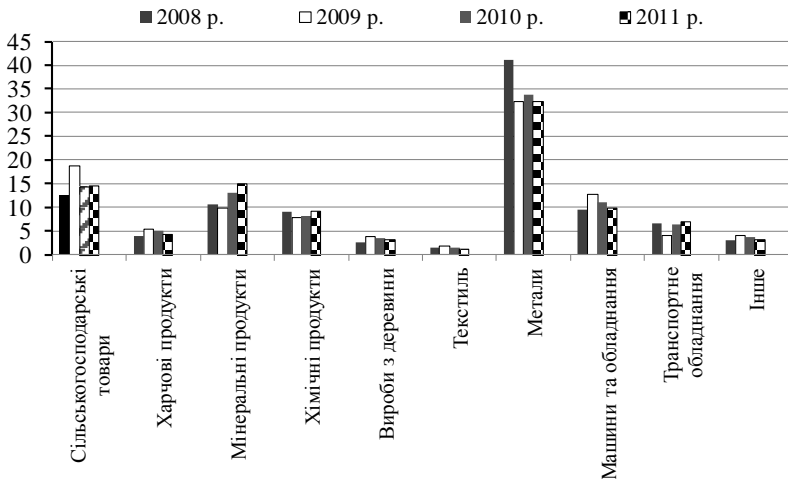

Рис. 1. Структура експорту товарів з України у 2008 – 2011 рр., %

Він наочно демонструє переважання в структурі експорту України сировинних товарів і товарів із низьким рівнем технологічної обробки [2].

У 2011 році українські підприємства експортували продукції на суму 68394,2 млн дол. перевершивши до кризові показники 2008 року на 1439,8 млн дол. Найбільший темпами зростає експорт такої продукції:

- мінеральної сировини – приріст становив 4,5% або 3213,6 млн дол., значною мірою це пояснюється збільшенням експорту руд і мінерального палива відповідно на 2,5 і 2,2%;
- сільськогосподарської продукції – зафіксоване збільшення на 1,9% чи 1558,4 млн грн, зростання експорту жирів та олій рослинного і тваринного походження на 2,1%;
- вироби з дерева та паперово-целюлозна продукція – збільшення становило 508,1 млн дол. або 0,7%. Зростання відбулося за рахунок збільшення експорту деревини на 0,4% і паперу та картону на 0,2%.

Сумарна частка експортованої продукції металургійної і хімічної галузі склала 41,6%, в той же час частка машино і транспортного обладнання лише 17%, маємо більш ніж двукратне переважання застарілих галузей над капітаоемними. Ситуація трохи краща ніж в 2008 році коли розрив між експортованою продукцією цих галузей становив 34,2%. Це пов'язане безпосередньо із падінням експорту чорних металів на 7,3% та виробів із них на 1,1% внаслідок несприятливої світової кон'юнктури і низької конкурентоспроможності українського металопрокатату з погляду якості.

Щодо безпосередньо продукції металургійної і хімічної промисловості то її в 2011 році було експортовано на суму 28294 млн дол.

Такий диспаритет в економіці Україна не поспішає виправляти зокрема не використовує для цього потенціал ресурсні платежі.

В підтвердження цих слів розглянемо вплив надходжень від ресурсного оподаткування на доходи зведеного бюджету на прикладі Уманської ОДПІ Черкаської області.

Але для початку зазначимо, що наповнювати бюджет в галузі ресурсного оподаткування покликані такі податки:

- екологічний податок;
- плата за землю;
- плата за користування надрами;
- збір за спеціальне використання водних ресурсів;
- збір за спеціальне використання лісових ресурсів;
- збір за використання радіочастотного ресурсу України;
- рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів, природного газу та аміаку;
- рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобувається в Україні (з 01.01.2013 р. втратить чинність відповідно до пункту 2 розділу II Закону України від 24.05.2012 р. №4834 – VI) [3].

На перший погляд перелік чималий і можна було б подумати що вони відіграють помітну фіскальну роль в податковій системі, але нажаль ресурсні платежі мають чимало невіршених проблем, включаючи зазначені на початку статті, до них можна віднести:

- загальнодержавний і знесоблений характер таких платежів;
- відсутність платежів за монополізацію ресурсів;
- ставки за забруднення не відповідають середньоєвропейським та недостатні розміри штрафних санкцій за порушення природоохоронного законодавства;
- системи пільг по деяких видах ресурсних платежів;
- відсутність оподаткування деяких видів природних ресурсів;
- недостатній стимулюючий, регулюючий та фіскальний вплив ресурсних платежів.

Щоб підтвердити незначну роль ресурсних платежів в сучасній податковій системі України пропоную розглянути їх надходження до зведеного бюджету по місту Умані і Уманському районі (табл.1) [2].

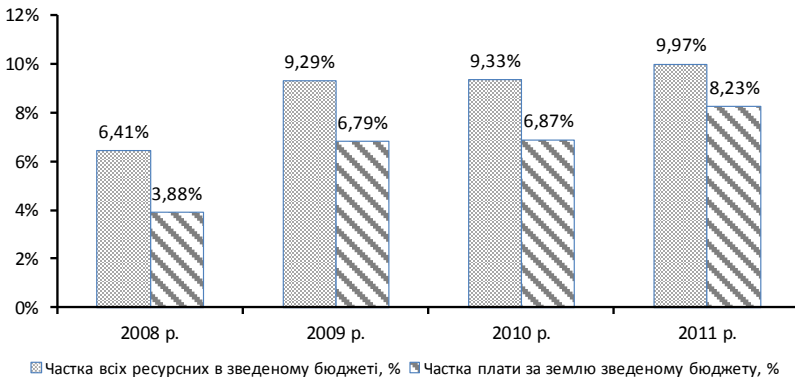
1. Динаміка сплати ресурсних платежів в зведений бюджет по Уманській ОДП, тис. грн

Платіж	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Збір за спеціальне використання лісових ресурсів	169,4	182,4	190,3	278,8
Збір за спеціальне використання водних ресурсів	246,2	313,8	394,8	493,8
Збір за геологорозвідувальні роботи виконані за рахунок бюджету	127,6	101,9	105,1	-
Плата за користування надрами	885,7	447,3	190	503,3
Плата за землю	9883	15558,4	18070	20610,4
Збір за забруднення навколишнього природного середовища (екологічний податок)	710,4	747,7	752	1543,6
Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів	4284,4	3933,4	4820,6	1539,7
Збір за користування радіочастотним ресурсом	16,9	18,3	21,2	23,5
Разом ресурсних платежів	16324,0	21303,0	24544,0	24993,1

Перш за все необхідно зазначити що при аналізі були використані податки і збори які були дійсні до набрання чинності ПКУ, зокрема з 1 січня 2011 року збір за геологорозвідувальні роботи виконані за рахунок коштів бюджету, податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів та збір за забруднення навколишнього середовища не справляються. Замість останнього був введений екологічний податок [3].

Аналізуючи таблицю 1 можна побачити, що надходження ресурсних

платежів збільшується низькими темпами, а сама їх структура неоднорідна. Так найбільшу питому вагу займає плата за землю – в 2011 році 82,5% від усіх ресурсних платежів. На нашу думку, плата за землю не повинна включатись до ресурсних платежів, оскільки земля якісно відрізняється від інших природних ресурсів, а отже її доцільніше розглядати з позиції окремого податку [4]. Як підтвердження цієї тези, зазначимо що без плати за землю фіскальне, а тим більше стимулююче чи регулююче значення ресурсних платежів незначне (рис. 2).

Рис. 2. Частка ресурсних платежів у зведеному бюджеті міста Умані і Уманського району, %

Загалом у 2011 році в порівнянні з 2008 роком У зведений бюджет Умані і Уманського району надійшло на 3918,3 тис.грн менше, що характеризує складність відновлення регіону від фінансової кризи. В цей же час було акумульовано ресурсних платежів 8669,5 тис. грн або на 53% більше. Таке значне зростання пояснюється збільшенням ставок ресурсних платежів у зв'язку з прийняттям ПКУ та доволі високим рівнем інфляції. Але якщо відповідно до переконань авторів виокремити плату за землю з ресурсних платежів то їх внесок в дохідну частину бюджету буде непомітний. Так без плати за землю до зведеного бюджету Умані і Уманського району в 2011 році від ресурсних платежів надійшло лише 1,74% від податкових надходжень.

Отже, ресурсні платежі не дуже то й наповнюють бюджет, але при цьому масштаб в якому експлуатуються природні ресурси України вельми широкий [5]. Говорити про якусь еквівалентність в цьому питанні не приходиться, так надходження від ресурсних та екологічних податків у країнах Євросоюзу складають близько 4% ВВП (в деяких країнах до 15%), в цей час в Україні заледве більше 1% ВВП.

Висновок. Основними напрямками вдосконалення ресурсного оподаткування є:

- впровадження платежів за монополізацію природних ресурсів;
- мобілізація ресурсних платежів до складу місцевих бюджетів;
- забезпечення цільового використання сум мобілізованих платежів;
- запровадження штрафів за нецільове використання природних ресурсів;
- запровадження податкових стимулів для впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Особливо важливим напрямом вдосконалення на нашу думку є впровадження платежів за монополізацію природних ресурсів, оскільки це дозволить почати вирішувати важливу поточну проблему та отримувати надходження коштів, які можна використати для захисту навколишнього середовища і природного потенціалу країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голян В.А. Удосконалення системи фіскального регулювання природокористування: домінанти подолання синдрому «символічної» нормативів плати / В.А. Голян, В.М. Бардась // Формування ринкових відносин в Україні. — 2011. — №11. — С. 145 – 150.
2. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Тулуш Л.Д. Ресурсні платежі як важелі державного регулювання процесів вітчизняного природокористування / Л.Д. Тулуш, П.М. Боровик, О.А. Захарчук // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc>
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо покращення умов ведення бізнесу в Україні" / Сайт міністерства соціальної політики. — Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/>.
5. Послання Президента до ВРУ «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.

Одержано 6.11.12

Рассмотрены особенности администрирования ресурсных платежей в Украине. На основе анализа предложено внедрение платежей за монополизацию природных ресурсов; мобилизация ресурсных платежей в состав местных бюджетов; введение налоговых стимулов для внедрения ресурсосберегающих технологий.

Ключевые слова: *налогообложение, ресурсные платежи, рентная плата, ресурсоемкость, экспорт.*

Peculiarities of the resource payment administrating in Ukraine were

considered. Introduction of payments for natural resources monopolization; mobilization of resource payments in local budgets; putting into practice tax incentives for using resource saving technologies were suggested on the basis of the conducted analysis.

Key words: *taxation, resource payments, rental payments, resource intensity, export.*

УДК 338. 43. 01

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

В.В. ГАРБАР, аспірант*^{*}

Розглянуто та проаналізовано теоретичні засади забезпечення сталого розвитку фермерських господарств.

Аграрний сектор є одним з найбільш важливих в економіці України. Від успішної роботи його підприємств значною мірою залежить економічна й політична стабільність держави та матеріальний добробут громадян. Рівень розвитку підприємств аграрного сектору відіграє значну роль у становленні економіки країни, з ним тісно взаємозалежні процеси формування економічної і соціальної стабільності [14].

Закономірним результатом процесу приватизації колективної власності є виникнення і розвиток фермерських господарств. Ця форма господарювання забезпечує ефективне використання ресурсів сільського господарства, оскільки повною мірою реалізується економічна зацікавленість самих виробників, які переважно є і власниками ресурсів, або на умовах оренди використовують окремі з них [15].

Діяльність фермерських господарств в сучасних умовах нестабільна. Це пов'язано з фінансовою кризою, зміною рівня державної підтримки, ситуації на ринку сільськогосподарської продукції та посиленням конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теоретичних і практичних проблем функціонування та ефективного розвитку фермерства, як однієї з форм господарювання у процесі ринкових перетворень в аграрній економіці присвячені наукові праці таких відомих учених економістів-аграрників: П. Гайдучього, В. Горьового, М. Кісіля, М. Кропивка, В. Іванченко та багатьох інших. Глибоко аналізують теоретичні і практичні проблеми сталого розвитку сільського господарства такі зарубіжні науковці: Д. Медоуз,

---

* Науковий керівник –М.І. Кісіль, кандидат економічних наук.